

УДК 327(479)

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v055.2025.41>

А. Г. Гольцов

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7696-3223>

доктор політичних наук,

доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації

Національного університету біоресурсів і природокористування України

ЗМІНИ ГЕОПОЛІТИЧНОГО ПОРЯДКУ НА ПІВДЕННОМУ КАВКАЗІ

Постановка проблеми. Південний Кавказ залишається винятково важливим в геополітичній та геоекономічній структурі Євразії, оскільки відіграє роль свого роду «перехрестя» наявних та потенційних трансрегіональних шляхів. На теренах розташованого між Чорним та Каспійським морями регіону перетинаються інтереси потужних геостратегічних гравців. Росія, Туреччина, Іран, Китай, США та окремі держави Європи визначають на Південному Кавказі власні стратегічні цілі й вживають заходів щодо їх реалізації. Друга Карабаська війна 2020 р. та подальше встановлення у 2023 р. Азербайджаном свого суверенного контролю над Нагірним Карабахом призвели до суттєвих змін у геополітичному порядку в регіоні.

Російсько-українська війна також вплинула на геополітичну обстановку на Південному Кавказі. Економічне та політичне послаблення Росії внаслідок війни позначається на розстановці сил між провідними геостратегічними гравцями на теренах усієї Євразії та її окремих регіонів. Неоднозначні перспективи забезпечення геополітичних та геоекономічних інтересів трьох держав регіону й провідних зовнішніх акторів викликають протиріччя між ними, ускладнюють можливості врегулювання конфліктів. Водночас, наявні реальні перспективи для розвитку на теренах Південного Кавказу міжнародного співробітництва у різних сферах, особливо щодо створення транспортних коридорів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми. Дослідження характерних особливостей міжнародних відносин на Південному Кавказі є дуже затребуваною проблематикою, якій присвячені численні наукові праці, дослідницькі матеріали, аналітичні огляди тощо. З-поміж західних авторів варто відзначити наукові та аналітичні розвідки Р. Асмуса, Т. де Ваала, К. Велта, С. Корнелла, Дж. О'Лафліна, Ю. Румера, П. Стронскі, Ф. Старра, Дж. О'Товтела та ін. Варто зазначити, що істотний інтерес до геополітичних та геоекономічних процесів на Південному Кавказі проявляють дослідники з Туреччини та Ірану. На наукові позиції частини азербайджанських, вірменських та грузинських авторів впливає їхня приналеж-

ність до національних шкіл та політична заангажованість. Дослідження південнокавказької проблематики українськими вченими представлені працями М. Дорошка, А. Киридон, Б. Парахонського, І. Ткаченко, В. Ціватого, Л. Чекаленко, Н. Шпакової та ін. В останні роки на Південному Кавказі спостерігаються досить динамічні політичні та економічні процеси, у результаті чого регіональний геополітичний порядок зазнає змін. Тому нові дослідження трансформацій у міжнародних відносинах та геополітичних процесів на теренах Південного Кавказу є вельми актуальними.

Мета статті – з'ясування особливостей геополітичного порядку на Південному Кавказі, виявлення ролей провідних акторів, тенденцій геополітичних трансформацій у регіоні.

Виклад основного матеріалу дослідження. На теренах певного регіону формується своєрідна геопросторова політична система, що є сукупністю взаємопов'язаних та взаємодіючих у межах цього регіону підсистем і компонентів політичної сфери суспільства [1, с. 26]. Відображенням функціональної структури тієї або іншої геопросторової політичної системи слугує відповідний геополітичний порядок. Він визначається, головним чином, співвідношенням сил та характером взаємодії на теренах регіону провідних геополітичних акторів, як внутрішніх, так і зовнішніх. Звісно, особливо велику роль у формуванні та розвитку регіонального геополітичного порядку відіграють ті держави, що мають найбільший силовий потенціал.

Наявний у регіоні міжнародно-правовий порядок формується завдяки діючим у визначених геопросторових рамках договорам, угодам, конвенціям та іншим інституціональним засадам нормативно-правової організації взаємовідносин між країнами. У багатьох регіонах світу для регулювання відносин між державами та забезпечення їхньої взаємодії в різних сферах створені міжнародні інституції з певними функціями. У разі проведення регіональними та зовнішніми акторами такої політики, що ґрунтується переважно на легітимних міжнародних нормах та правилах, геополітичний порядок істотно відпові-

датиме міжнародно-правовому. Але, у разі здійснення окремими внутрішніми або зовнішніми акторами такої політики, яка порушує правові норми, геополітичний порядок у регіоні набуває відмінностей від міжнародно-правового. Окремі могутні держави здатні «диктувати» певні норми та правила міжнародної політики у регіоні, забезпечуючи собі певні повноваження, вигоди та привілеї в регіональних справах. Такі особливі повноваження окремих держав можуть навіть отримати міжнародно-правову легітимізацію через укладання відповідних договорів чи угод, створення та функціонування міжнародних інституцій.

Війна 1991–1994 рр. між Вірменією та Азербайджаном закінчилася поразкою останнього, внаслідок чого від нього був відторгнений Нагірний Карабах, а також повністю або частково 7 прилеглих азербайджанських районів – так звана «зона безпеки». При цьому сама Вірменія офіційно не визнавала так звану «Республіку Арцах», хоча й усіляко забезпечувала її існування. На початку 1990-х рр. у результаті воєнних конфліктів у Південній Осетії та Абхазії виникли де-факто незалежні від Грузії квазі-державні політичні утворення, які підтримувала Росія. Швидкоплинний воєнний конфлікт між Росією та Грузією в серпні 2008 р. звершився поразкою останньої й зміцненням контролю Росії над Абхазією та Південною Осетією, які вона офіційно визнала й уклала з ними договори про союзництво. Таким чином, у пострадянську добу на Південному Кавказі сформувався конфронтаційний геополітичний порядок [2].

У 2020 р. відбулася Друга Карабаська війна, яка закінчилася перемогою Азербайджану й призвела до суттєвих змін регіонального геополітичного порядку. Спостерігалось істотне посилення геополітичної ролі союзу Азербайджану та Туреччини. У вересні 2023 р. збройні сили Азербайджану встановили повний контроль над Нагірним Карабахом. У часи СРСР Нагірно-Карабаська автономна область входила до складу Азербайджанської РСР. Тому, з міжнародно-правового погляду, у 2023 р. був відновлений суверенітет Азербайджану над частиною своєї державної території, тимчасово окупованої сепаратистами внаслідок війни 1991–1994 рр. Водночас, переважна більшість населення Вірменії вважають проголошення в 1991 р. «Республіки Арцах» реалізацією права на самовизначення вірменського народу Нагірного Карабаху.

8 серпня 2025 р. у Вашингтоні (за посередництва Д. Трампа), відбулося парафування І. Алієвим та Н. Пашиняном Угоди про встановлення миру та міждержавних відносин між Азербайджанською Республікою та Республікою Вірменія. Тоді ж було ухвалено попереднє рішення щодо потен-

ційної реалізації проєкту «Маршрут Трампа для міжнародного миру і процвітання» («Trump Route for International Peace and Prosperity» – TRIPP), управління яким заплановано передати американській компанії терміном на 99 років (із правом пролонгації). Американські інвестиції в інфраструктуру цього транспортного коридору повинні принести вигоду всім зацікавленим сторонам.

У пострадянську добу Росія позиціювала себе в якості головного геостратегічного гравця на Південному Кавказі (навіть розташованого ззовні «полюсу» геополітичного впливу) та політичного арбітра у врегулюванні конфліктів на теренах регіону. Росія загалом має усвідомлювати важливість змін, що відбуваються в регіоні, і налаштована вживати заходів, щоб спробувати зберегти свою роль ключового регіонального гравця [8, р. 33]. Однак, за умов війни проти України, у розпорядженні Кремля лише переважно дипломатичні засоби. З погляду Е. Авдаліані, Росія націлена на співпрацю на Південному Кавказі з Туреччиною та Іраном задля перешкоджання проникнення до регіону західних держав [5]. Для Ірану за умов дії західних санкцій стратегічне партнерство з Росією є екзистенційною необхідністю. Натомість Туреччина має широке геостратегічне «вікно можливостей», зокрема щодо багатоаспектного співробітництва із Заходом. М. Дорошко та А. Пліс в 2023 р. припускали, що суперництво між Туреччиною й Росією може відновитися, у результаті чого регіон перетвориться на арену нової конкуренції між цими державами [3, с. 40]. Може навіть виникнути біполярний геополітичний порядок.

У 2023–2024 рр. влада РФ загалом позитивно ставилася до реалізації проєкту «Зангезурського коридору». За умов дії західних санкцій він міг бути вигідним для Росії, оскільки потенційно надавав би їй можливість використовувати нову транспортну інфраструктуру для сполучення з країнами Близькосхідного регіону [4, с. 48]. Однак у 2025 р. Москва виступає проти втілення проєкту «TRIPP», оскільки останній потрапить під управління американської компанії, суттєво посиляться геополітичні та геоекономічні позиції Туреччини в регіоні, ще й виникнуть перешкоди для втілення потрібних для Росії проєктів щодо її сполучення з Іраном («Північ – Південь»).

У XXI ст. Турецька Республіка втілює геостратегію, яка фактично спрямована на досягнення неформального статусу геополітичного «центра» в Чорноморському басейні, до якого належить велика частина Кавказу. Також Туреччина проводить активну зовнішню політику в Центральній Азії. Реалізація проєкту Транскаспійського міжнародного транспортного шляху повинна принести численні економічні вигоди як Туреччині,

так й іншим зацікавленим країнам. При цьому геополітичний вплив Туреччини має істотно посилитися. Анкара прагне очолити об'єднання «тюркського світу» шляхом подальшого розвитку Організації тюркських держав. Передбачено подальше розширення сфер співробітництва країн-членів цієї організації. Туреччина пов'язана з Азербайджаном тісними політичними, військовими, економічними та культурними зв'язками. Азербайджан надає природний газ для наповнення Трансанатолійського газопроводу (TANAP), який веде до Південно-Східної Європи. Держави є військово-політичними союзниками й декларують своє «братерство» на основі гасла «Одна нація – дві держави». Саме Туреччина активно підтримувала Азербайджан під час Другої Карабаської війни, надаючи всіляку допомогу: зброю, військову техніку, розвідувальні дані тощо. Турецько-азербайджанський союз становить нині найбільшу військово-політичну потугу на Південному Кавказі.

В Азербайджані й, значно меншою мірою, у нинішній Сакартвело Туреччина активно використовує засоби своєї «м'якої сили»: створення турецьких культурних центрів, обміни у сфері культури, розповсюдження турецьких медіа-засобів, поширення освітніх програм тощо. Туреччина стала одним з провідних зовнішньоекономічних партнерів Сакартвело, здійснює інвестиції в її енергетику, транспорт, туризм та інші галузі сфери послуг. Через територію Сакартвело проходять стратегічно важливі для Туреччини транспортні шляхи. Туреччина розглядає потенційний «Зангезурський коридор» як можливість реалізувати довготривалий геостратегічний проєкт з'єднання з тюркомовними державами Центральної Азії через Азербайджан. Транспортний коридор між основною частиною Азербайджану й Нахічеванською АР через вірменський Сюнік має забезпечити для Туреччини надійне сухопутне сполучення зі своїм союзником. Загалом можна висловити припущення, що Туреччина втілює на теренах Південного Кавказу геостратегію, націлену на встановлення власної неформальної гегемонії з витісненням з регіону Росії.

Інтересам Ірану відповідало би прокладання транспортного коридору між основною частиною Азербайджану й Нахічеванською Автономною Республікою через його власну територію. Іран категорично виступав проти створення «Зангезурського коридору», оскільки той може призвести до зміни регіонального балансу сил, фактичної ізоляції Ірану від Вірменії та перешкодити вигідним для Ірану комунікативним проєктам у напрямі «Північ – Південь». Варто припустити, що Іран через конфлікт з Ізраїлем та за умов заострення відносин із західними державами головні

зусилля змушений зосереджувати на втіленні своєї політики на Близькому Сході. Тому на Південному Кавказі Іран, вірогідно, заінтересований у збереженні статус-кво й забезпеченні комунікаційного сполучення по лінії «Північ – Південь» зі своїм стратегічним партнером Росією.

КНР не належала до кола традиційних геостратегічних гравців на Південному Кавказі. Китайський інтерес до регіону з'явився передусім у зв'язку з торговельно-економічною експансією на ринки Євразії, а згодом ще більшою мірою був зумовлений прагненням використати систему транспортних комунікацій Південного Кавказу в контексті реалізації мегапроєкту «Один пояс, один шлях» (BRI). У 2020-х рр. економічна присутність Китаю суттєво зросла в усіх трьох державах Південного Кавказу [11, р. 20]. КНР не вдається до безпосередньої геополітичної експансії, дотримується принципу «невтручання», концентрує свою увагу переважно на питаннях економіки. При цьому саме економічна експансія може стати основою для майбутнього геополітичного впливу. Водночас, КНР досить ефективно проводить щодо країн регіону свою політику «м'якої сили», зокрема, поширюючи китайську мову та культуру. Для Китаю сталий мирний порядок у регіоні має забезпечити стабільний розвиток усіх транспортних коридорів [11, р. 20], передусім «Середнього коридору» як складової частини китайського проєкту «Один пояс, один шлях». Отже, геостратегія КНР у регіоні є прагматичною, спрямованою на реалізацію довгострокових проєктів у галузях промисловості, торгівлі, транспортній інфраструктурі тощо без втручання у внутрішньополітичні процеси.

У глобальній великій стратегії (grand strategy) США регіон не відігравав ролі одного з пріоритетних. За оцінкою американських експертів, у 2017 р. США мали в регіоні істотні військові та економічні інтереси, проте жодний з них не був «життєво важливим» [9]. Варто припустити, що впливові політичні кола в США розглядають Південний Кавказ як джерельну базу для підтримання енергетичної безпеки Європи й, водночас, як стратегічний плацдарм для протидії експансії РФ та Ірану. Просування в країнах регіону демократичних цінностей, традиційно притаманне американській зовнішній політиці, станом на 2025 р. не вважається актуальним стратегічним завданням. Водночас, прагматизм адміністрації Д. Трампа має спонукати її до активізації економічного співробітництва з Грузією, Вірменією та Азербайджаном.

Програма Східного партнерства ЄС, започаткована в 2009 р., стосувалася всіх трьох країн регіону, проте результати її реалізації виявилися не такими, які очікувалися. Лише в Грузії

наочно спостерігалися успіхи втілення європейських проєктів. Станом на 2025 р. прогнозується поглиблення економічного співробітництва країн ЄС з партнерами з Південного Кавказу, деяке збільшення обсягів європейських прямих інвестицій у господарські комплекси країн регіону. Для ЄС важливі інвестиції не лише в економічному, а й у геополітичному плані та сфері безпеки [7, р. 24]. Поширення країнами ЄС своїх норм та стандартів на теренах Південного Кавказу покликане сприяти підвищенню рівня демократії, забезпеченню верховенства права, соціально-економічному розвитку. Євроатлантична спільнота протягом тривалого часу приваблювала пострадянські країни перспективами майбутньої інтеграції з ЄС та НАТО. Цей підхід має нині поєднувати євроатлантичні цінності – підтримку прав людини, верховенства права та демократизації, – з геополітичним підходом щодо протидії Росії [8, р. 34]. Отже, держави ЄС зацікавлені в активізації політичного та економічного співробітництва з країнами регіону, реалізації проєктів трансрегіональних транспортних коридорів, забезпеченні миру та стабільного розвитку, поширенні демократії, послабленні геополітичного та гео економічного впливу РФ на Південному Кавказі.

Уряд Азербайджану розробив та втілює досить амбітну політичну та комунікаційну стратегію, спрямовану на формування постконфліктного Нагірного Карабаху [12, р. 199]. Багатовекторна зовнішня політика Азербайджану, спрямована на розвиток відносин з різними державами світу, оцінюється як загалом досить успішна [10, р. 16], оскільки сприяла посиленню державної економічної та військової потуги, відновленню територіальної цілісності країни. Повноцінна експлуатація газотранспортного «Південного коридору» має забезпечити для Азербайджану великі й стабільні прибутки, підвищити його авторитет серед сусідніх держав, у Європі та в Азії.

Восени 2013 р. під російським політичним тиском Вірменія відмовилася від укладання Угоди про асоціацію з ЄС. Натомість вона в 2015 р. вступила до ЄАЕС, тим самим поглибивши свою економічну залежність від Росії. У військово-політичній сфері для Вірменії вважалася екзистенційною необхідністю її участь в ОДКБ, оскільки вона не мала достатньо потужного військового потенціалу для повноцінного збройного протистояння з Азербайджаном, який підтримувався Туреччиною. 102 російська військова база в Гюмрі протягом тривалого часу розцінювалася у Вірменії як додаткова гарантія захисту її воєнної безпеки з боку союзника – Росії. Проте Друга Карабаська війна показала Вірменії, що у воєнному конфлікті з Азербайджаном ані Росія, ані ОДКБ загалом не

встануть на її бік. Тим паче, що об'єктом збройного конфлікту був Нагірний Карабах, який кваліфікувався переважною більшістю держав світу як частина суверенної території Азербайджану.

Укладання мирної угоди з Азербайджаном і розбудова під управлінням американської компанії «Зангезурського коридору» для Вірменії є прийнятним виходом зі скрутного геополітичного становища, в якому вона опинилася, втративши Нагірний Карабах. Вірменія зберігатиме суверенітет над своєю територією, і в разі гострої потреби матиме змогу заблокувати сполучення через TRIPP. Для невеличкої Вірменії важливо забезпечити вигідний для себе геополітичний баланс у регіоні. Тому вона прагне до стратегічного партнерства з Іраном і запропонувала йому забезпечення залізничного сполучення через свою територію із Сакартвело і, відповідно, шлях до Чорного моря. Ще в 2017 р. Вірменія певною мірою диверсифікувала свою гео економічну стратегію, уклавши з ЄС Угоду про всеосяжне та розширене партнерство. Станом на 2025 р. спостерігається активізація відносин Вірменії з країнами Заходу, інституціями ЄС та НАТО. На перспективу Вірменія може бути орієнтована на приєднання до європейських безпекових та економічних інтеграційних об'єднань.

Починаючи з часів президентства М. Саакашвілі, Грузія найактивніше з усіх країн регіону проводила прозахідну політику. Після воєнного конфлікту з Грузією в серпні 2008 р. РФ зміцнила свій контроль над Південною Осетією та Абхазією, навіть офіційно визнавши ці квазідержави. Щодо самої Грузії російська влада втілювала геостратегію «нейтралізації» [1, с. 258], намагаючись за допомогою більш-менш лояльних до неї політичних угруповань перешкоджати зовнішньополітичному курсу Грузії на вступ до ЄС та НАТО. Така геостратегія виявилася для Росії певною мірою успішною. «Грузинська мрія» та контрольовані нею уряди навіть забезпечили для країни отримання вигід від торгівлі з РФ. Водночас, Грузія весь час відчувала потенційну воєнну небезпеку з російського боку. Попри великі втрати на війні проти України, Росія тримає військові контингенти на територіях квазідержав Південної Осетії та Абхазії, зберігаючи контроль над ними як геополітичними «плацдармами» для потенційного наступу з різних напрямків на Південний Кавказ.

Для Сакартвело корисним було б активізувати політичні та економічні відносини з країнами Заходу, ефективно співпрацювати з інститутами ЄС і НАТО. Західний вектор стратегії доцільно поєднувати з турецьким та китайським. Інвестиції з Туреччини та КНР до грузинської економіки сприяють підвищенню рівня соціально-економічного розвитку країни. Втілення таких проєк-

тів, як глибоководний порт Анаклія та залізниця «Баку-Тбілісі-Карс», має призвести до покращення гео економічного ландшафту Південного Кавказу [6, р. 27], сприяючи інтенсифікації транзитних потоків товарів, розвитку торгівлі країн регіону. Таким чином, Сакартвело може зміцнити своє гео економічне становище й отримувати суттєві прибутки від реалізації регіональних транспортних проєктів. Стратегічним інтересам держави відповідає інтеграція з ЄС і НАТО.

Висновки з дослідження і перспективи подальших пошуків у даному науковому напрямі. На теренах Південного Кавказу протягом пострадянської доби сформувався конфронтаційний геополітичний порядок. Роль головного зовнішнього «гравця» відіграла Росія. У другому десятилітті ХХІ ст. спостерігалось певне зменшення геополітичного впливу ЄС / НАТО та США. Відчутно зростає гео економічний вплив КНР на країни регіону. Результати Другої Карабаської війни суттєво позначилися на регіональному геополітичному порядку. Альянс з Азербайджаном та посилення гео економічних позицій дають Туреччині потенційну можливість встановити свою гегемонію на значній частині Південного Кавказу. Відбулося підвищення регіонального статусу Азербайджану в геополітичному, військовому та економічному сенсі. Регіональні геополітичні позиції Вірменії зазнали послаблення після втрати нею контролю над Нагірним Карабахом. Проблема «Зангезурського коридору» має декілька аспектів: міжнародно-правовий, геополітичний, безпековий, економічний. Розв'язання цієї проблеми шляхом створення «Маршруту Трампа для міжнародного миру і процвітання» (TRIPP) є прийнятним компромісним рішенням і для Вірменії, і для Азербайджану з його союзником Туреччиною. Гнучка геостратегія Грузії у відносинах з РФ, хоча й дала їй можливість отримати певні економічні вигоди, все ж не може надійно гарантувати безпеку від потенційної російської експансії. Загалом, геополітичний порядок на Південному Кавказі залишається недостатньо стабільним, існує небезпека виникнення конфліктів, проте є об'єктивні передумови для забезпечення мирного співіснування та взаємовигідного співробітництва країн регіону. Неабиякий науково-теоретичний та практичний інтерес становлять подальші дослідження геостратегії провідних зовнішніх гравців, геополітики країн Південного Кавказу, основних напрямів взаємодії між ними тощо.

Література

1. Гольцов А. Г. Геополітичний вимір стратегії Російської Федерації на пострадянському просторі : монографія. Київ : ЦУЛ, 2018. 392 с.

2. Гольцов А. Г. Стратегія Російської Федерації в геополітичній конкуренції на Південному Кавказі. *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. 2017. № 16. URL: http://clouds.iir.edu.ua/index.php/pol_n/article/view/3181

3. Дорошко М., Пліс А. Геополітичні трансформації на Південному Кавказі в умовах російсько-української війни. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Міжнародні відносини»*. 2023. №1(57). С. 34–41.

4. Райков А. Російська військова присутність на Південному Кавказі: вплив на геополітичну ситуацію регіону та інтереси США. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Міжнародні відносини»*. 2024. №1(58). С. 46–53.

5. Avdaliani E. New World Order and Small Regions: The Case of South Caucasus. Singapore: Palgrave Macmillan, 2022. 248 p.

6. Furkan M. Geopolitics in the Caucasus: Emerging Connectivity Project in the Region. *International Journal of Management and Social Science Research Review*. 2025. Vol. 12(5). P. 26–34.

7. Meister S. Geopolitics of Infrastructure and Connectivity in the South Caucasus: The Case of Armenia and Azerbaijan. *Caucasus Analytical Digest*. 2023. No. 132. P. 21–25.

8. Melvin N. Retying the Caucasian Knot Russia's Evolving Approach to the South Caucasus. *Royal United Services Institute*. 2024. URL: <https://static.rusi.org/retying-the-caucasian-knot-russias-evolving-approach-to-the-south-caucasus.pdf>

9. Rumer E., Sokolsky R., Stronski P. U.S. Policy Toward the South Caucasus: Take Three. *Carnegie Endowment for International Peace*. 2017. URL: <https://carnegieendowment.org/research/2017/05/us-policy-toward-the-south-caucasus-take-three?lang=en>

10. Tadevosyan S. Balancing Powers: Azerbaijan's National Role Conceptions Amidst Regional and Global Challenges. *Contemporary Eurasia*. 2024. Vol. 13(1). P. 6–21.

11. Wrobel R. The Changing Geopolitics in the South Caucasus During the War in Ukraine: Chances and Risks for the Region. *Journal of Contextual Economics*. 2025. 12. P. 1–24. DOI: <https://doi.org/10.3790/schm.2025.402099>

12. Xucla J. The role of Nagorno Karabakh in the narrative of the construction of the national identity of Azerbaijan and a new post-conflict identity. *Europolity*. 2024. Vol. 18, No. 2. P. 181–202.

Анотація

Гольцов А. Г. Зміни геополітичного порядку на Південному Кавказі. – Стаття.

Статтю присвячено дослідженню трансформацій геополітичного порядку на Південному Кавказі. Виявлено посилення геополітичного та гео економічного впливу Туреччини в регіоні. Висловлюється припущення щодо реалізації Туреччиною власної гегемоністської геостратегії на Південному Кавказі. Турецько-азербайджанський союз потенційно може стати провідною геополітичною потугою на Південному Кав-

казі. Південна Осетія та Абхазія залишаються геополітичними плацдармами Росії на Південному Кавказі. Реалізація Росією своєї неоімперської геостратегії на теренах регіону зазнає дедалі більших труднощів. Прогнозується подальше послаблення російського впливу на регіональний геополітичний порядок. Водночас, для країн Південного Кавказу залишаються актуальними воєнні небезпеки з боку Росії. Влада Грузії (Сакартвело) втілює гнучку геостратегію, сподіваючись максимально зберегти суверенні політичні позиції. Вірменія після втрати контролю над Нагірним Карабахом проводить геостратегію, орієнтовану на нормалізацію відносин з Азербайджаном та Туреччиною, й водночас прагне зберегти вигоди від співпраці з Росією й забезпечити підтримку США та держав Європи. Нормалізації відносин Азербайджану та Вірменії повинна сприяти реалізація проекту «Зангезурського коридора», який може стати сполучною ланкою «тюркського світу». Азербайджан отримує великі вигоди від реалізації трансрегіональних інфраструктурних проєктів, передусім «Південного коридору». Дедалі більшої ролі в регіональному геополітичному порядку набуває в Китаю, котрий загалом ефективно здійснює свою інфраструктурну геостратегію, стрижнем якої є «Середній коридор». Спроможність Ірану щодо посилення свого впливу на Південному Кавказі оцінюється як недостатньо потужна. Перспективні трансформації геополітичного порядку в регіоні пов'язані з реалізацією інфраструктурного проєкта «Схід – Захід» і, значно меншою мірою, «Північ – Південь».

Ключові слова: Південний Кавказ, регіональний геополітичний порядок, неоімперська геостратегія, турецько-азербайджанський союз, інфраструктурна геостратегія, «Зангезурський коридор».

Summary

Goltsov A. G. Changes in the geopolitical order in the South Caucasus. – Article.

The article is devoted to the study of transformations of the geopolitical order in the South Caucasus. It

identifies the growing geopolitical and geoeconomic influence of Turkey in the region. It is assumed that Turkey is pursuing its own hegemonistic geostrategy in the South Caucasus. The Turkish-Azerbaijani alliance has the potential to become a leading geopolitical power in the region. South Ossetia and Abkhazia remain Russia's geopolitical bridgeheads in the South Caucasus. However, the implementation of Russia's neo-imperial geostrategy in the region is facing increasing difficulties. A further weakening of Russian influence on the regional geopolitical order is anticipated. At the same time, military threats from Russia remain relevant for the South Caucasian states. The government of Georgia (Sakartvelo) pursues a flexible geostrategy in the hope of preserving its sovereign political positions to the greatest possible extent. After the loss of control over Nagorno-Karabakh, Armenia is pursuing a geostrategy aimed at normalizing relations with Azerbaijan and Turkey, while simultaneously seeking to maintain the benefits of cooperation with Russia and to secure the support of the United States and European states. The implementation of the "Zangezur Corridor" project, which may become a connective link of the "Turkic world", should be of great importance for the normalization of Azerbaijani-Armenian relations. Azerbaijan gains significant benefits from the implementation of transregional infrastructure projects, primarily the "Southern Corridor". China is playing an increasingly important role in the regional geopolitical order, effectively advancing its infrastructural geostrategy, the core of which is the "Middle Corridor". Iran's capacity to strengthen its influence in the South Caucasus is assessed as insufficiently powerful. Prospective transformations of the regional geopolitical order are primarily linked to the implementation of the "East-West" infrastructure project, and to a much lesser extent, the "North-South" project.

Key words: South Caucasus, regional geopolitical order, neo-imperial geostrategy, Turkish-Azerbaijani alliance, infrastructural geostrategy, "Zangezur Corridor".

Дата надходження статті: 29.08.2025

Дата прийняття статті: 08.09.2025

Опубліковано: 30.09.2025